

Кіндзер Б. М.,

*кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент,
доцент кафедри фехтування, боксу та національних одноборств
Львівського державного університету фізичної культури
імені Івана Боберського*

Захожай З. В.,

*кандидат історичних наук, доцент,
завідувач кафедри філософії та історії
Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*

Нікітенко С. А.,

*кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент,
доцент кафедри фехтування, боксу та національних одноборств
Львівського державного університету фізичної культури
імені Івана Боберського*

Грачек М.,

*доктор наук з фізичної культури, професор
Львівського державного університету фізичної культури
імені Івана Боберського;
професор
Старопольської академії прикладних наук,
Кельц, Польща*

Скальські Д.,

*доктор педагогічних наук, доктор наук з фізичної культури,
професор Академії фізичного виховання та спорту
Вищої поморської школи,
Гданьськ, Польща;
професор
Львівського державного університету фізичної культури
імені Івана Боберського*

ІСТОРІЯ СПОРТУ НА ШЛЯХУ ДО ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

23 червня 2022 року відбулась історична подія – лідери 27 Європейських країн ухвалили рішення про надання Україні статусу кандидата на членство в ЄС. Подальша підготовка до членства передбачає завершення трансформації всіх сфер, що створюватиме

умови, коли країна житиме за принципами Євросоюзу та його законами [1]. Ці зміни стосуються і спорту. Відповідно до Глави 25 розділу V «Економічне та галузеве співробітництво «Угоди про асоціацію між Україною та ЄС (статті 441-442), співпраця у цій сфері має сприяти популяризації фізичної культури і спорту, здорового способу життя, підвищенню рівня національної компетенції у спортивній галузі та ін...[2]. Сфера фізичної культури повинна відповідати європейським стандартам, з урахуванням положень Спортивної хартії Європи та наявного досвіду європейських країн.

Для України, принаймні Східної Галичини в період, коли вона входила до складу Польщі, бути єдиним цілим із Європою – не нове: спортсмени мали можливість тренуватись, змагатись за правилами, що діяли між першою та другою світовими війнами у Європі.

Характерною особливістю діяльності спортивних товариств було те, що вони організовувались на національній основі. В Галичині існував цілий ряд польських, українських, угорських, румунських, єврейських, німецьких товариств спортивного напрямку. З ініціативи відомого спортивного педагога, професора Івана Боберського, на зборах студентства м. Львова, 22 вересня 1911 року в приміщенні політехнічної академії, було вирішено заснувати спортивне товариство «Україна». В умовах Австрійської імперії товариство об'єднало багатьох аматорів різних видів спорту – лещетарства, футболу, тенісу, шахів, легкої атлетики, гімнастики, тощо. У післявоєнні роки прийшла черга на створення боксерської секції у Львові. У тогочасній Польщі, яка отримала власну незалежність в 1918, до складу якої ввійшла Східна Галичина, запопуляризував новий для того часу вид спорту – бокс [3, с. 4].

З ініціативи Американської Організації Християнської Молоді в різних містах Польщі були проведені показові виступи боксерів. Завдяки старанням цієї організації, у Варшаві, в кінці 1920 р., під керівництвом Джорджа Бурфорда були організовані перші курси для підготовки інструкторів з боксу. За даними Войцеха Горжича (1983) в 1920–1921 р.р. бокс поширився по всьому краю, головню у Варшаві, Познані, на Шльонську, Лодзі. Бокс мав доволі багато своїх ентузіастів серед членів Академічних Спортивних Союзів у Кракові і Львові. У 1923 р. у Варшаві, з ініціативи журналіста В. Януш-Добровського, відбувся перший з'їзд боксерських секцій та був створений Польський Боксерський Союз (PZB). На той час у Львові з'являється перша українська секція боксу. Восени 1924 р., за очільництва СТ «Україна» С. Слезака, і завдяки його клопотанню, товариство отримало нове приміщення та відкриваються нові спортивні секції. Цікаво прослідкувати деякі історичні зв'язки особи С. Слезака і сина

видатного західноукраїнського письменника І.Франка – Петра Франка, який активно пропагував фізичну культуру. У 1924 р. С. Слезак і Ю. Козак при спортивному товаристві «Україна» заснували секцію боксу з українських боксерів з неукраїнських клубів тогочасного Львова. Заняття проводились під керівництвом Ю. Козака. Серед чисельних боксерів виділялись: К. Бегей, Т. Сич, Р. Цимбала, Є. Білик, В. Кобзар, Ю. Горинь, Є. Гавриш, Березюк. Перші клубні змагання відбулись 2-го лютого 1926 р. які проходили у «Народному Домі» Музичного товариства ім. Лисенка у Львові. А вже 20 лютого відбувся перший виступ українських боксерів в тому ж залі «Народного Дому». Це була матчева зустріч із першим польських боксерським клубом «Д.В.», яка викликала широке зацікавлення у спортивних колах Львова. Молоді боксери СТ «Україна» перемогли з рахунком 10 – 4. Переможцями з українського клубу стали Бегей, Березюк, Білик, Цимбала, Гавриш, Горін і Сич [3–6].

У 1938 році у Львові діяло багато боксерських клубів «Pogon», «Czarnych», «Gwiazda-Szterm», «Hasmonea», «Lechia», «Record», «Strzelec», «Switez» і «Ukraina».

Цікавою є історія розвитку боксу в Тернополі. Однією з перших була організована боксерська секція у спортивному товаристві «Поділля». За ініціативою одного з кращих футболістів «Поділля» – І. Коцюмбаса, С. Бобяка та В. Оленяка в 1933 р. в Тернополі починає діяти боксерська секція, яка згодом стає однією з кращих секцій боксу Галичини. У 1934 році молода боксерська секція «Поділля» здобуває право виступати в міській боксерській лізі м. Тернополя. Ставши переможцем цих змагань, команда «Поділля» увійшла до польської окружної ліги класу «А». Таким чином, «Поділля» мало серед своїх суперників найкращі клуби Галичини: «Pogoni», «Czarnych» зі Львова, «Polonii» з Перемишля та тернопільські клуби «Kresow» і ZRKS (Жидівський Робітничий Клуб Спортовий) з Тернополя. Серед піонерів Українського боксу в Тернополі, варто назвати: Р. Дайчака (вагова категорія *musza*), М.Казимировича (*waga kogucia*), О. Вомпеля (*waga piorkowa*), В. Козуба (*waga lekka*), В. Новицького (*waga polsrednia*), Я. Пашина (*waga polciezka*), С. Зазуляка (*waga siezka*) та інші. Боксерські турніри проходили в залі Тернопільського Міського Братства, який не вмiщав всіх охочих побачити поєдинки. У 1933 році створено боксерську секцію в спортивному клубі «Przelom» у Станіславові, де на той час вже діяла польська секція боксу KS «Rewera» в якій займалися українці Заславський, В. Черняхівський, і брати Осип та Едвард Хоми [4, с. 3].

Цікаво відзначити, що прізвище напівважковаговика Пашини зустрічається в описі матчевої зустрічі Львівських боксерських клубів

СТ «України» і «Gwiazda- Szterm», яка відбулась в січні 1939 р. З рахунком 15 – 1 перемогу здобув боксерський клуб СТ «Україна». Тогочасні газети виділяють майстерність Шолдри, Ощудляка і А. Білого. Шолдра, (waga kogucia), виграв по болам у Гелперта; Рудницькій, (waga piorkowa), виграв по болам Стенберга; Ощудляк, (waga lekka), прекрасне відчуття дистанції, – нокаутував в 3 раунді Келлера; Білий, (waga polsrednia), в 2 раунді переміг Ромера; Левкович, (waga srednia), в 1 раунді нокаутував Елмера; Пашин, (waga polciezka), в 1 раунді переміг Фрідмана [4].

Взагалі, для тогочасного українського боксу була характерна наявність цілої когорти добре підготовлених боксерів в середніх і важких вагових категоріях. Як згадували про боксерські поєдинки очевидці, львівська «Україна» втрачала пункти в легких вагових категоріях, і набирала пункти у важких. Нерідко траплялось так, що фінальні пари в першості галицьких міст у напівважкій і важкій вагових категоріях були тільки українськими. Відомими серед важковаговиків усієї Західної України були прізвища Пашина з «Поділля» (Тернопіль), Помірка з «Україна» (Львів), Койцуна, братів Хомів з «Ревери» (Станіслав).

Найяскравішою та найпомітнішою серед західноукраїнських боксерів була постать Осипа Хоми. В 16-річному віці стає чемпіоном Станіславова з боксу. Через 2 роки, в 1923 році Осип стає офіційним чемпіоном Польщі, успішно виступає в складі збірної Польщі в ряді турнірів. Хороші відгуки про молодого талановитого спортсмена вміщує варшавський «Шпегльонд Спортови». Військову службу довелося відбувати на флоті, у місті Гданську. Море стає його другим захопленням. Після служби, вже як спортивний інструктор торговельного судна «Батори» 48 разів пересікає Атлантичний океан, буває в Індії, Північній і Південній Америках, у тропіках і підекваторіальних околицях земної кулі. У 1937 році О. Хома знайомиться з американським професійним боксом, здобуває ліцензію професійного боксера, у відмінному стилі, нокаутом, виграє свій перший поєдинок. Перед ним відкривається перспектива професійного боксера. Однак, польська влада не поспішає видати українцеві виїзну візу, а з початком війни залучає його до оборони Гдині. В 1943 році двометровий велетень О.Хома вступає в дивізію «Галичина», пробивається з кільця смерті з-під Бродів, потрапляє в більшовицький полон. Проте він зумів дібратися до Карпат, де став бійцем Української Повстанської Армії (УПА). Як командир сотні О. Хома бере активну участь у боях, пробивається на Захід, потрапляє до Відня, де пробує відновити свою боксерську форму. З іменем О. Хоми пов'язані успішні виступи української боксерської команди на «Олімпіаді Di-Pi» 1948 року

в еміграційних табірних умовах на території Німеччини. Життя Осипа Хоми раптово перервалося через 10 років після цього – 30 квітня 1958 року в США. Відзначались боксерським талантом і два молодших брати Осипа – Едвард і Платон. Едвард Хома непогано виступав в складі станіславської «Ревери». Його спортивна кар'єра, на жаль, була зупинена під час польсько-німецької війни в 1939 році. В 1940 році перші боксерські кроки в станіславському «Динамо» робив і третій брат родини Хомів – Платон. В післявоєнні роки він був знаним боксером і тренером в умовах українського еміграційного життя. Крім секцій в Тернополі і Станіславові в 1937 році була відновлена секція боксу у Львові при СТ «Україна». Тоді до неї зголосилося чимало українських спортсменів, що виступали у польських клубах. За короткий період, стараннями А. Білого, І. Ощудляка, Ю. Левковича, П. Рудницького та інших, боксерська команда «України» домоглася значних успіхів і вважалася однією з кращих дружин у Львові. Своєю майстерністю українські боксери змушували зважатись з ними керівників польських збірних. Поза конкуренцією був Антон Білий, який, за спогадами П. Рудницького, «за всю свою боксерську кар'єру програв, напевно, не більше п'яти боїв». Окремі боксерські секції в 30-х роках існували в Галичині і при товариствах «Сокіл» та «Луг», однак рівнем своєї підготовленості члени цих секцій особливо не відзначалися. У 1938 році почали діяти боксерські секції при спортивних товариствах «Сокіл Батько» і «Січ» [3–6].

Початком запровадження боксу на Буковині вважається 1931 рік, в той час Північна Буковина і Бессарабія, входили до складу Румунії. В області існувала національна клубна система організації спорту: українці, зокрема, мали спортивний клуб «Довбуш», румуни – «Драгош Воде», євреї – «Макабі», поляки – «Полонію». Переважно в цих клубах практикували футбол, легку атлетику, волейбол, гімнастику. Два клуби – «Драгош Воде» і «Полонія» взялися культивувати бокс. В румунському клубі бокс проводив Г. Кліта, а в польському – А. Мех. Тренери мали по одній групі спортсменів і займались два рази на тиждень. В залах із боксерського інвентарю були боксерські мішки, груші, рукавиці. Такий був стан розвитку боксу в Галичині між Першою і Другою світовими війнами. Друга Світова війна розкидала спортсменів Галичини по різних країнах, фронтах, советських і німецьких концентраційних таборах. Кому пощастило уціліти, пережити воєнне лихоліття, той повернувся до занять улюбленим видом спорту. Новий етап розвитку боксу у Львові наступив після закінчення Другої Світової війни [3–6].

Надзвичайно цікавим є дослідження спортивних досягнень українців Галичини в довоєнних роках минулого століття, однак багато матеріалів було знищено у бібліотеках репресивними службами кГБ (НКВД) для того, щоб український спортивний дух був забутий, а всі досягнення українських спортсменів мали бути завдяки приходу радянської влади. Однак історія, а відтак історія спорту українців має шанс відродитися, оскільки матеріали про спортивні події збереглися в інших країнах та домашніх архівах. Сьогодні ми гордимось здобутками українських боксерів Віталія і Володимира Кличків, В. Сидоренка, С. Дзинзирука, А. Котельника, Ю. Нужненка, В. Сенченка, В. Постола, О. Усика, О. Гвоздика, А. Далакяна, Ж. Беланюка і віримо, що спорт сприятиме євроінтеграції України

Список використаних джерел:

1. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/ukrayina-otrimala-status-kandidata-na-chlenstvo-v-yes>
2. Євроінтеграційний портал. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/uevrointehratsiia/sport-ta-fizyczna-kultura>
3. Савчин М. П. Тренованість боксера та її діагностика. К., 2003. 220 с.
4. О. Krawczeniuk *Ukrajinskie sportowe towarystwo «Podilla»*. [w:] P. Mykolajewich (red): *Slachamy zolotoho Podilla*. Filadelfia, 1993. S. 256–258.
5. Stanislaw Zaborniak «Kultura fizyczna ludnosci ukrainskiej na ziemiach polskich (1868–1939)». Rzesow: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, 200. 543 с.
6. Нікітенко С. Історія розвитку боксу в Україні : лекція для студентів II курсу. Львів, 2015. URL: <http://repository.ldufk.edu.ua/handle/34606048/3226>